

SATURS

Levadvārdi grāmatai	
Liecība par mūžu (<i>E.Danovskis</i>).....	7
Cilvēks. Latvietis. Zinātnieks (<i>E.Rusanovs</i>)	12
Levads	19
Radu raksti.....	21
No bērnības.....	61
Vestienā	105
Ukri	113
Bēgļu gaitas.....	133
Pēc atgriešanās no bēgļu gaitām.....	143
Apsās 1945.gada vasarā.....	149
Ķemeros.....	153
Atkal Apsās 1946.gada vasarā.....	159
Rīgas skolā.....	171
Un vēlreiz Apsās 1947.gada vasara līdz 1948.gada pavasarim.....	175
Virskā.....	215
Zasā	217
Studijas Universitātē.....	257
Pirmā darba vieta – Saldū.....	277
Augstākajā tiesā.....	305
Latvijas Dabas un pieminekļu aizsardzības biedrībā	335
Darbs Latvijas Universitātē.....	353
Sadarbība ar Tieslietu ministriju.....	393
Nobeigumā	433
Pielikums	
Diplomi, atzinības raksti, pateicības.....	445

Ievadvārdi grāmatai

LIECĪBA PAR MŪŽU

Latvijas Universitātes emeritētais profesors Uldis Krastiņš ir viens no ražīgākajiem Latvijas tiesībzinātniekiem. Viņš radījis vairāk nekā 300, galvenokārt krimināltiesību problēmām veltītas, publikācijas, tostarp grāmatas, kuras veido Latvijas krimināltiesību doktrīnas pamatus. Ulda Krastiņa zinātniskās darbības ražīgākais un nozīmīgākais posms ir 20.gs. beigas un 21.gs. pirmās divas desmitgades. Viņa publikācijas citētas aptuveni 2000 Latvijas tiesu nolēmumos. Gadu desmitiem ilgajā pedagoģiskajā darbā Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē Ulda Krastiņa vārds ir kļuvis labi zināms vairākām Latvijas juristu paaudzēm. Pārsniedzot deviņdesmit gadu sliekšni, Uldis Krastiņš nolēmis savu bagāto zinātnisko mantojumu papildināt ar vēl vienu unikālu darbu – liecību par savu garo un notikumiem bagāto mūžu, arī kā piemiņu par cilvēkiem, kuri viņa dzīvē bijuši svarīgi.

Ulda Krastiņa grāmata "Mana mūža likloči atmiņu pieskārienos" bibliotēkā būtu glabājama plauktā ar nosaukumu "Latvijas juristu memuārliteratūra". Tur jau ievietotas Līnas Birziņas grāmatas "Latvijas Universitātes tiesībzinātnieki. Tiesiskā doma Latvijā XX gadsimtā" (1999) un "Mazais cilvēks uz lielā ceļa" (2004), Nikolaja Zlakomanova grāmata "Izmeklēšanas priekšnieka atmiņas" (2000), Jāņa Dzenīša grāmata "Sava laikmeta vilnī", Anrija Kavaliņa grāmata "Pusgadsimts kriminālistikā" (2002), Aloiza Važņa grāmata "Informācija pārdomām" (2002), Zigmanta Genca grāmata "Gadiem pāri skatoties" (2016), Kalvja Torgāna grāmata "Kalvis Torgāns civiltiesībās un dzīvē" (2017). Žanriski tuva ir arī Ārijas Iklāvas grāmata "Ir visādi gājis" (2013). Katrs no šiem darbiem ir gan laikmeta, gan atsevišķa cilvēka likteņgaitu un profesijā paveiktā atspoguļojums. Ja šīs grāmatas lasītājs vismaz zina, kas ir bijuši minēto grāmatu autori, vai – vēl labāk – ir tās izlasījis, tad jau ir cerība, ka sirdij tuvs un interesants būs arī Ulda Krastiņa ieguldījums šī žanra attīstībā.

Šīs grāmatas uztvere un dažādu nodaļu lasīšanas entuziasms būs atkarīgs no lasītāja vecuma un pieredzes, kā arī no tā, cik labi zināms ir grāmatas autors un tajā pieminētās personas. Jaunāku paaudžu lasītājiem grāmatas nodaļas par Ulda Krastiņa bērnību un jaunību dos ieskatu citā laikmetā. Vairāk nekā puse no grāmatas veltīta tieši bērnības un jaunības atmiņu izklāstam, un tieši šī dzīves posma izcelšana ir raksturīga ne vienam vien memuāru autoram. Uldis Krastiņš ir viens no ļoti daudzajiem kara laika bērniem – skaitliski milzīgas cilvēku grupas, kuri dzimuši 20.gs. divdesmito gadu beigās un trīsdesmito gadu sākumā. Viņu dzīves ceļā Latvijas okupācija un Otrais pasaules karš ir notikumi, kuri liktenīgi ietekmējuši visu dzīvi. Karš kā pati šausmīgākā un pret dabiskākā cilvēka radītā darbība, šķiet, nav salīdzināms ne ar ko citu, tādēļ tieši kara laika pārdzīvojumi kontrastē ar pārējām dzīves norisēm. Otrā pasaules kara beigu gadā Uldim Krastiņam bija vien 12 gadi, bet atmiņas par pārdzīvoto iespiedušās dziļi. Domājams, ka tieši bērnībā un jaunībā piedzīvotais, šī posma kontrasts ar pārējām mūža norisēm, un vēlme, lai piedzīvotais nezustu līdz ar autoru, radījusi ierosmi šo grāmatu rakstīt un publicēt.

Laika ritumā atmiņā, protams, nepaliek katra bērnības un jaunības diena, bet gan pats spilgtākais, kas, gadiem ejot, tajā atsvaidzināts vai vēlāk no atmiņas dzīlēm uzpeldējis. Ulda Krastiņa paaudzes cilvēku atmiņas par bērnību un jaunību kara un pēckara gados ir publicētas daudz un dažādos avotos, arī memuāros. Viena no unikālākajām šīs paaudzes liecībām ir pazīstamā literāta Andreja Dripes 1993.gadā publicētās grāmatas "Bez skaistas maskas" pirmie divi sējumi "Kara laika puikas" un "Pirmie pēckara gadi". Šajos sējumos publicēti Andreja Dripes – kara laikā pusaudža – tolaik rakstīto dienasgrāmatu fragmenti kopā ar daudzus gadus vēlāk rakstītiem komentāriem. Daudz kas par šo laiku rakstītais šādos darbos sabalsojas – gan sauszemes un gaisa kauju apraksti, saziņa ar karavīriem, bērniem viegli pieejamie ieroči un munīcija un ar to saistītās tik daudzās to laiku traģēdijas. Taču bērna apziņā pat kara apstākļos, kamēr vien nav nodarītas pašam jūtamas ciešanas un posts, ir daudz interesantu piedzīvojumu un neikdienišķu notikumu. Ulda Krastiņa atmiņu grāmata izceļas tai ziņā, ka šie tālie notikumi aprakstīti jau ievērojamā vecumā un, domājams, ka nebūs vairs daudz to šīs paaudzes cilvēku, kuri savas atmiņas par aizgājušo laiku publicēs.

Grāmata rada iespaidu, ka klausāmie pašu Uldi Krastiņu stāstām par savu dzīvi – tā veidota kā hronoloģiski virknētu atmiņu kopojuums, kas papildināts ar iederīgām atkāpēm (piemēram, makšķernieku stāstiem)

un atsaucēm uz vēlākiem notikumiem – gluži kā sarunā. Domājams, ka neapzināti, bet grāmatas izklāsta stils atgādina procesuālu liecību vai paskaidrojumus – galvenokārt dažādu notikumu izklāstu atšķirīgā detalizācijas pakāpē. Lai arī grāmatas valoda ir vienkārša, gluži kā stāstījumā, izvēlētie formulējumi un vārdi ir rūpīgi izvēlēti, vietām tos bagātinot ar šķelmīgām piezīmēm. Uldis Krastiņš neuzbāžas ar dziļām pārdomām par laikmeta notikumiem, nedod padomus un nedalās ar dzīves gudrībām. Sava mūža notikumus viņš centies atspoguļot tieši un lietišķi, faktu novērtējumu atstājot lasītāja ziņā. Lasītājs var izzināt Ulda Krastiņa dzīves gājumu un pats tā izklāstā atrast sev saistošo – ir no kā izvēlēties.

Daļa no grāmatā rakstītā būs interesantāka Uldim Krastiņam tuvajiem cilvēkiem un tiem, kas viņu iepazinuši darbā. Citiem lasītājiem mazāk saistošs var būt diezgan detalizētais, bet ar pedantisku rūpību gatavotais apskats par radu rakstiem, kā arī nebūs zināmi daudzi no grāmatā pieminētajiem Uldim Krastiņam tuvajiem cilvēkiem. Taču šī grāmata vispirms ir domāta tieši tiem, kuri Ulda Krastiņu labi pazīst – šos cilvēkus Uldis Krastiņš pateicībā piemin ar labu vārdu un iemūžina grāmatas lappusēs. Šīs grāmatas personiskais raksturs līdz ar to prasa, lai "svešāks" lasītājs ciena autora izvēli pieminēt cilvēkus, kuri autoram ir tuvi, kuri pazīst citus tajā minētos cilvēkus un priecāsies ieraudzīt grāmatā arī savu vārdu.

Juristu saimei, jo īpaši tiesību vēsturniekiem, saistošākās varētu būt nodaļas par Ulda Krastiņa darba gaitām Latvijas PSR tiesu sistēmā un pedagoģisko un zinātnisko darbu. Nodaļas par darba gaitām tiesneša amatā vispirms ir vērtīgas jau ar to, ka tās ir viena no nedaudzajām laikabiedru liecībām par tiesu sistēmas un tiesneša darbu padomju okupācijas periodā. Šā laika posma izzinā vērtīga ir arī Latvijas PSR prokurora un tieslietu ministra Jāņa Dzenīša grāmata "Sava laikmeta vilnī", kā arī izdevumā "Jurista Vārds" 2021. gadā vairākos numuros publicētais tiesneša Valerijana Jonikāna raksts "Mana dzīve un darba gaitas tiesneša amatā Latvijas PSR".

Grāmatas nodaļā "Sadarbība ar Tieslietu ministriju" atspoguļota vien daļa no Ulda Krastiņa milzīgā ieguldījuma, rūpējoties par Latvijas krimināltiesību stabilitāti un attīstību. Uldis Krastiņš ir zinātnieks – cīnītājs. Ja reiz viņš ir pierādījis vajadzību pilnveidot kādu tiesību normu, tad arī centīsies panākt, lai zinātniskā iecere īstenojas arī praksē. Ilgus gadus Uldis Krastiņš ir aktīvi līdzdarbojies Tieslietu ministrijas Krimināllikuma pastāvīgajā darba grupā gan iebilstot pret nepārdomātiem un sasteigtiem priekšlikumiem, gan aizstāvētot vērtīgas un nepieciešamas ierosmes. Šī zinātniskās un praktiskās darbības sinerģija ir nodrošinājusi to, ka Uldis Krastiņš ir spējis

īstenot gandrīz visas no savām zinātniskajām iecerēm. Viena cīņa – par konsekventu kopējās nodarījuma vainas formas risinājumu salikta sastāva noziedzīgos nodarījumos – gan nav uzvarēta. Šīs cīņas apraksts arī šajā grāmatā ir apliecinājums tam, cik nopietni un kaismīgi Uldis Krastiņš pārdzīvo, viņa ieskatā, neatrisinātas problēmas un vienlaikus ir paraugs arī citiem tiesībzinātniekiem ne tikai uzrakstīt kādas problēmas risinājumu, bet arī cīnīties par tā īstenošanu dzīvē.

Uldi Krastiņu vispirms iepazīnu kā Latvijas Universitātes profesoru 2005./2006. mācību gadā, kad, būdams otrā kursa students, apguvu krimināltiesību kursus. Jau studijas uzsākot, biju diezgan rūpīgi izpētījis Juridiskās fakultātes pasniedzēju sastāvu, un Uldis Krastiņš manā apziņā bija viens no vērtīgākajiem, nopelniem bagātākajiem fakultātes mācībspēkiem. Īpašu svaru viņam piešķīra habilitētā tiesību zinātņu doktora grāds (Dr. habil. iur.) – šis tituls tolaik fakultātē bija tikai diviem mācībspēkiem. Uldis Krastiņš studentiem vadīja galvenokārt semināra nodarbības; mēloja, ka lekcijas viņš nelasot tādēļ, jo visu, kas sakāms, jau uzrakstījis grāmatās. Šajā grāmatā Uldis Krastiņš paškritiski atzīst, ka ar daiļrunību publiskos pasākumos nav izcēlies. Taču krietni plašākas masas ir sasnieguši un ietekmējuši Ulda Krastiņa daudzie darbi. Viņš bijis līdzautors pirmajai (un līdz šim laikam vienīgajai) krimināltiesību mācību grāmatai latviešu valodā pēc neatkarības atjaunošanas un Krimināllikuma komentāriem, autors fundamentālajai monogrāfijai "Noziedzīgs nodarījums" (2000) un "Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti" (2014), kā arī daudziem rakstiem, kuri apkopoti trijos rakstu krājumos (2009, 2015, 2018). Jau kā students īpaši novērtēju Ulda Krastiņa publikācijas – tās ir skaidras, loģiskas, lietišķas un izglītojošas. Viņa lielākais nopelns tiesību zinātnē ir krimināltiesību jomas pamatu "ieliešana" un attīstīšana pēc neatkarības atjaunošanas. Ne reizi vien esmu uzsvēris Ulda Krastiņa zinātniskā un pedagoģiskā darba piemēru – viņš pilnā slodzē Universitātē sāka strādāt vien 52 gadu vecumā, taču ar ievērojamu praktiskā darba "bagāžu". Domāju, ka bez šīs praktiskā darba pieredzes nebūtu radusies nepieciešamā radošā augsne, lai radītu tik daudzus nozīmīgus darbus. Pieminēšanas vērts ir arī fakts, ka Uldis Krastiņš ir uzstādījis savdabīgu un ļoti grūti pārspējamu rekordu – viņš ir visu laiku vecākais Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes mācībspēks un darba gaitas noslēdza deviņdesmit gadu vecumā. Tieši darbā Latvijas Universitātē daudzkārt dotais labums zinātnei un Latvijas valstij, kas novērtēts ar dažādiem apbalvojumiem, piešķir spilgtu nozīmi visam mūžam un sniedz

pamācošu kontrastu ar pieticīgajiem pirmsākumiem – kā no parasta lauku zēna kļūt par ievērojamu profesoru.

Visbeidzot, kā Ulda Krastiņa laivasbiedrs gandrīz jau desmitgadī (apliecinu ar šo nodarbi saistīto aprakstu patiesumu), esmu pagodināts, ka man ir bijusi iespēja viņu iepazīt ne tikai kā pedagogu un zinātnieku, bet arī kā izcilu cilvēku – vienkāršu un latvisku kā viņa vārds un uzvārds. No viņa var mācīties un bagātināties. Uldis Krastiņš prot atrast kopīgu valodu ar daudziem un ir ļoti veikls sarunu biedrs ar lielisku humora izjūtu. Sevišķu, arī šajā grāmatā neslēptu galantu labvēlību Uldis Krastiņš prot izrādīt sievietēm. Viņam piemīt izteikta taisnīguma izjūta, dzīves notikumus viņš vērtē gluži kā tiesnesis – objektīvi un neatkarīgi. Apbrīnojams ir viņa sportiskais rūdījums un interese par dzīvi. Varu būt laimīgs, ka Ulda Krastiņa mūža likloči ir pieskārušies arī man, un ceru, ka ar šo grāmatu tie bagātinās citus.

Edvīns Danovskis
Dr. iur., asoc. prof.

Kad nu tie uzstāja Viņam ar savu jautāšanu, Viņš pacēla galvu un sacīja:
"Kas no jums ir bez grēka, tas lai pirmais met akmeni uz viņu!"
Un, atkal noliecies, Viņš rakstīja smiltīs.
Bet tie, to dzirdējuši, aizgāja cits pēc cita, sākot ar vecajiem
(Jāņa 8: 7–9)

CILVĒKS LATVIETIS ZINĀTNIĒKS

Rāmi nesteidzīgais, secīgais un valodnieciski bagātais dzīves faktu izklāsts jau pats par sevi daudz ko pasaka par profesoru Uldi Krastiņu. Lai gan profesors pats paškritiski atzīst, ka ar īpašu daiļrunību publiskas uzstāšanās brīžos nekad nav izcēlies, lekcijās un citās uzstāšanās reizēs vairāk balstoties uz faktu materiālu, mēģinot tos loģiski izklāstīt, tomēr, izlasot "Mana mūža likloči atmiņu pieskārienos", šķiet, ka viņš ir bijis pārlietu paškritisks. Varbūt atturīgi kautrīgs. Taču neapšaubāmi – ļoti cilvēcīgs. Vietām pat negaidīti.

Citi gan atceras viņu kā bargu un nepieķāpīgu pasniedzēju. Tomēr ne ļaunu. Arī ne nenovīdīgu. Un mūsdienu pasaulē, to vidū akadēmiskajā vidē, tas jau nav maz. Tādēļ, neraugoties uz iespējamiem iebildumiem, kas saistās ar profesora U.Krastiņa darbību tiesneša amatā, tomēr uzdrīkstēšos teikt, ka man viņa cilvēciskums šaubas neraisa. Tieši tādu viņš ir sevi iemūžinājis arī manā atmiņu ainavā par Latvijas Universitātes Juridisko fakultāti, kā man subjektīvi šķiet, tās labākajos laikos. Taču tā jau vienmēr ir bijis. Agrākos laikos jau parasti zāle, šķiet, bijusi zaļāka un debesis – zilākas. Lai kā tur arī nebūtu, profesors U.Krastiņš ir simbols, kurš vienkopus ar tikpat cienījamo profesori Valentiju Liholaju ir arī vesela laikmeta raksturzīmes. Abi pelnīti ir bijuši un, iespējams, joprojām vēl ir visvairāk citētie krimināltiesībnieki atjaunotās valstiskās neatkarības gados. Abi – izcili zinātnieki un autoritātes. Vārda un goda cilvēki. Ne velti savai kolēģei profesorei V.Liholajai U.Krastiņš savā atmiņu stāstā ir veltījis daudz labu vārdu, sirsnību, pateicību un atvainošanos par notikumiem, kas padarīja neiespējamu viņas godināšanu klātienē par mūža ieguldījumu zinātniskajā darbā.

Diemžēl šo incidentu, kas saistās ar 2023.gada 4.aprīlī Latvijas Universitātes Bibliotēkā veidoto profesoram U.Krastiņam veltīto jubilejas izstādi ar nosaukumu "Vitam impendere vero" (Dzīve, kas veltīta taisnībai) un 81.starptautisko zinātnisko konferenci krimināltiesisko zinātņu sekcijas sēdi "Krimināltiesību doktrīna un tās nozīme krimināltiesisko normu izstrādē un piemērošanā", nav iespējams noklusēt. Un varbūt tas ir pat labi, jo kamdēļ lai tiktu dots iegants turpmākiem pārmetumiem gan atmiņu, gan šī priekšvārda autoram, izpelnoties nosodījumu par neobjektivitāti un faktu noklusēšanu? Par to visu gan nedaudz tālāk. Bet iesākumā būtu jāieskicē būtiskākās grāmatas autora personības šķautnes, kuras viņš, gluži kā grēksūdžē, bez aplinkiem, bez izskaistinājumiem, iespējams, pats nemaz to negribot, skaidri iezīmējis savā pašportretā.

Dzīves fakti par cilvēku pasaka ļoti daudz. Parasti tie grupējas ap galvenajām individuālajām vērtībām, kas arī nosaka visas dzīves sižetu. Un šīs vērtības ir nepārprotami ieraugāmas U.Krastiņa biogrāfiskajās atmiņās. Mīlestība un cieņa pret saviem vecākiem un ģimeni. Mīlestība pret Latvijas dabu. Kopš bērnības ieaudzinātā mīlestība pret jebkuru darbu, kas, pašaieliedzīgu studiju rezultātā un atnākot brieduma gadiem, transformējās auglīgā zinātniskajā darbībā.

Un tieši tāpēc vietā, un bez jebkādas eksaltācijas, ir teikt, ka "Mana mūža likloči atmiņu pieskārienos" ir patiess, aizraujošs un arī iedvesmojošs stāsts par Cilvēku, latvieti, zinātnieku.

Esmu pārliecināts, ka profesoram nebija mērķis apzināti radīt šādu paštēlu. Tā gluži vienkārši sanāca, vairāk nekā divdesmit gadus apkopojot un vietām pat sīkās detaļās aprakstot notikumiem piesātinātos bagātās dzīves faktus un... mūsu dzimtenes – Latvijas skaistās dabas skatus uz kara, tuvu cilvēku nāves, ciešanu, posta, lielvaru nežēlīgās savstarpējās cīņas un iedibinātā politiskā režīma objektīvās realitātes fona. Vietām tas viss ir aprakstīts ar pašironiju un humoru, kas, manuprāt, vienīgi paaugstina šī darba kā gandrīz gadsimta garas vēsturiskas liecības vērtību. Man šķiet, ka šis stāsts tieši tādēļ ir ļoti latvisks. Tipisks. Par vienkāršiem cilvēkiem, kas neko 1940.gadā nevarēja ietekmēt. Viņi nevarēja novērst okupāciju. Viņiem nebija varas. Viņi bija tālu no politikas. Viņiem labākajā gadījumā bija vienīgi savas mājas, savas ģimenes, sava skaistā dzimtā zeme un valoda. Viņi bija kaili un neaizsargāti varmācības un varmāku priekšā. Un viņi varēja paļauties tikai uz sevi un savu ģimeni. Viņi nebija kolaboranti. Viņi īsti nemaz nevarēja būt *valstsgribji*, kā visgudri šodien kāds, iespējams, vēlētos viņiem pārvest. Viņi vēlējās tikai dzīvot savu rāmu dzīvi savā zemē. Latvijā.

U.Krastiņš apzinātā vecumā būtībā *iedzīma* jau izveidotas varas konstelācijā bez iespējas pašam izdarīt jēlkādas izvēles. Lai izdarītu izvēli, ir jābūt zināšanām par objektīvo realitāti. Pēckara gados šīs zināšanas tika nesaudzīgi iznīdētas. To paudēji nežēlīgi vajāti. Vecāki slēpa patiesību no saviem bērniem, viņus saudzējot un baidoties par viņu likteņiem. Vai viņiem to var pārnest? Noteikti, nē. Kas paši ir šie paštaisnie mūsdienu farizeji, kas, dīki vāļājoties 21.gadsimta civilizācijas sasniegumu pēļos, drīkstēs aprādīt, kā būtu vajadzējis rīkoties vienā vai otrā dzīves situācijā, aiz gara laika vai citu motīvu vadīti metot netīru samazgu pikas? Un kas paši ir tie glēvuļi, kas pēc pirmā *uzsvilpiena* novērsās, aizmirstot cieņpilnu godbijību pret vecumu, viedumu un nopelniem?

"Vai tajā vecumā to varēja dēvēt par pasaules uzskata vai ideoloģijas veidošanos? Ietekme nenoliedzami tam visam bija liela. Patiesībā manas attieksmes pamatā pret vienu vai otru varu bija izšķiršanās starp vācu varu un padomju iekārtu, un līdz ar to arī visu ideoloģisko aspektu veidošanās. Katrā ziņā vācu okupācijas laiks mūsu ģimenei nesaistījās ne ar ko labu, tāpēc iepriekšminēto notikumu dēļ mana attieksme nosliecās padomju varas pusē. Pēckara gados neredzēju ne ārējus, ne iekšējus apstākļus, kas varētu mainīt manu attieksmi pret vienu vai otru varu. Padomju varas 1940./1941.gada represijas pret Latvijas iedzīvotājiem mūsu radnieciskās vai tuvas paziņas tiešā veidā nebija skārušas un par tām man nekas nebija zināms. Tajā laikā tā nebija atklāti apspriežama tēma. Arī tēva Ķemeru epeja manā apziņā neko nespēja grozīt", raksta profesors U.Krastiņš.

Ideoloģiskā "fronte tēva pagalmā" neradās tikai pēc Latvijas okupācijas. Visu starpkaru periodu raksturo permanenta politisko pretišķību un vairāk vai mazāk latentā turbulence. Tāds nu bija 20.gadsimta sākums. Tādi nu bija cilvēki, kas atšķirīgi saskatīja savu nākotni un savu ideālo valsti Latvijas teritorijā kopā vai bez kādu kaimiņzemju protekcijas. Vai šodien drīkst kaut ko pārnest daudziem ilggadīgiem Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes mācībspēkiem, profesoriem Voldemāram Kalniņam, Līnai Birziņai, Arturam Liedem un daudziem citiem? Tad kādēļ gan nežēlestībā krita profesors U.Krastiņš? Dažu iztiesāto "politisko lietu" dēļ, viņam atrodoties LPSR Augstākās tiesas tiesneša amatā?

Lai pārbaudītu kādas idejas, tēzes, premisas patiesumu vai pareizumu, tās ir jāattīsta un jānovēd līdz savai konsekvencei. Ja gala secinājums izrādās absurds, absurda ir bijusi arī pati ideja, tēze, premisa.

Citiem vārdiem sakot, ja mēs par kaut ko kritizējam vai nosodām cilvēku, mums jābūt gataviem pašiem būt ne tikai morālam etalonam, bet arī jāprot skaidri un precīzi nodefinēt, kā konkrētajam cilvēkam jābūtīgi bija jārikojas attiecīgajās situācijās. Un šeit profesora U.Krastiņa pēlējiem rodas problēmas abās pozīcijās. Par pirmo šeit nerunāsim, neba jau pats bez grēka.

Taču par jābūtīgo rīcību būtu vērts parunāt gan. Bet no sākuma dažī vienkārši loģikas pārbaudes jautājumi.

Vai U.Krastiņš izvēlējās savu dzimšanas laiku, vietu un savas ģimenes sociālo un mantisko stāvokli? Vai U.Krastiņam bērnībā radās pienākums un pamats cildināt "dižo latvju vadoni" Kārli Ulmani? Vai viņam agrā bērnībā jau radās pienākums "gribēt Latvijas valsti"? Vai 7 gadu vecumā, 8 dienas pirms kara sākuma, viņam bija pieejama informācija par 1941.gada 14.jūnija deportāciju un iepriekš notikušajiem komunistiskā režīma noziegumiem pēc Latvijas okupācijas? Vai kara laikā, ievērojot objektīvo realitāti, ar kuru saskārās U.Krastiņš, viņam vajadzēja izjust siltas jūtas pret vācu okupācijas iestādēm? Vai 11 gadu vecumā pēc Latvijas atkārtotas okupācijas viņam bija dibināti iemesli, ievērojot objektīvo realitāti, ar kuru saskārās U.Krastiņš, ienīst padomju varu? Vai viņam bija objektīvs pamats kļūt par "nacionālo partizānu"? Vai viņam vajadzēja atteikties no mācīšanās padomju skolā? Vai viņam 19 gadu vecumā vajadzēja atteikties no studijām Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē? Vai pēc valsts sadales 24 gadu vecumā viņam bija pamats atteikties kļūt par tiesnesi Saldus tautas tiesā? Kādus racionālus argumentus varētu izvirzīt, lai teiktu, ka kļūšana par Augstākās tiesas tiesnesi 30 gadu vecumā, ievērojot visus U.Krastiņa biogrāfiskos faktus un dzīves ritējumu, būtu bijusi nelietīga kolaborācija karjeristisku apsvērumu dēļ? Vai viņam, līdz 1985.gadam atrodoties tiesneša amatā, bija objektīva un reāla nepieciešamība un pamats apšaubīt padomju varas leģitimitāti? Oficiāli tajos laikos "personības kulta pārspīlējumi" tika atzīti, "atkušņa gados" daudzi izsūtītie atgriezās Latvijā. Vai tā nevarēja būt pietiekama zīme, ka pieļautās "kļūdas" ir tikušas labotas? Lai arī līdz Atmodai tik daudz laika nemaz nebija atlicis, vai tiešām kāds apgalvotu, ka tā laika PSKP ģenerālsekretāra Jurija Andropova represiju laikā 1983.gadā būtu pieejama nepieciešamā informācija, lai izdarītu secinājumus par kopainu, kas izveidojās pēc 1939.gada Molotova-Ribentropa pakta noslēgšanas ar visām no tālāk izrietošajām sekām? Jā, protams, daudzi drosmīgi cilvēki, Latvijas patrioti visu to zināja un darīja ko spēja, lai par to uzzinātu arī citi. Un tomēr. Vai ir godīgi pārmest tiem, kas patiesi nezināja īsteno ainu? Par pašsaprotamību viss tas kļuva vienīgi, un tad vēl ne uzreiz, pēc

vēsturiskās Mavrika Vulfsona uzstāšanās Radošo savienību plēnumā, kas notika 1988.gada 1. un 2.jūnijā. Vai daudzi atceras to, ka pirms tam daudzus gadus pats M.Vulfsons tā laika politisko notikumu apskata pārraidē "Globuss" slavināja padomju varu un tās sasniegumus?

Tamlīdzīgus jautājumus varētu uzdot vēl un vēl. Taču savā konsekvencē tas nozīmētu, ka profesoram U.Krastiņam būtu jāatvainojas par to, ka viņš vispār ir piedzimis.

Un tagad pēdējais jautājums par rīcības jābūtību. Kā U.Krastiņam, būdamam LPSR Augstākās tiesas tiesnesim ar viņa individuālo dzīves gājumu, kas detalizēti aprakstīts "Mana mūža likloči atmiņu piekārienos", bija jārīkojas, iztiesājot nenoliedzami patiesi cienījama cilvēka, patriota, disidenta (nevēlos šeit nevienam kaisīt sāli uz dvēseles brūcēm, tādēļ vārdā nesaukšu) krimināllietu? Viņi bija cilvēki no pilnīgi dažādām pasaulēm, ar diametrāli pretējiem politiskajiem uzskatiem, ar pilnīgi atšķirīgu līdzšinējo dzīves gājumu un pieredzi, galu galā – ar objektīvās realitātes izpratni.

Kas, ņemot to vērā, U.Krastiņam bija jādara kā tiesnesim, kas spriedumu taisīja nevis savā vārdā, bet valsts vārdā? Jāattaisno tiesājamais, ja spriedums tika taisīts pēc tās valsts likumiem, kurā U.Krastiņš ieguva izglītību, strādāja, dzīvoja visu savu līdzšinējo dzīvi? Notiesātajam un viņa ģimenei nenoliedzami tika nodarītas ciešanas un sāpes. Vai to kāds apšaubā? Taču tā laika tiesnesis U.Krastiņš bija tikai noformētājs predestinētai jābūtībai, no kuras tā laika justīcijas upurim izvairīties nebija iespējams. Bez variantiem. Un pēdējam tas bija labi jāapzinās pašam. Vismaz – to nevarēja neapzināties, pēc savas brīvas gribas saceloties pret to valsts iekārtu, kāda nu tur bija iedibināta. Bija jāsaprot visi riski. Visas konsekvences. Tas vienīgi vairo godbijību pret šo cilvēku pašizliedzīgo pasionārismu un varonību. Bet vainīga bija okupācijas vara un tie, kas dažādu iemeslu dēļ nenosargāja Latvijas neatkarību. Nedrīkst novelt vainu uz starpkaru perioda beigu bērniem, kuru apziņa veidojās un transformējās principiāli citos apstākļos kā valsts dibināšanas laikā vai šodien.

Taču nu ir pagājuši 40 gadi. Pusmūžs. Ja mēs apgalvojam, ka ticam evolūcijai, tostarp apziņas attīstībai un transformācijai, kas atkarīga no iegūtās, apstrādātās un reflektētās informācijas apjoma, kāds varētu apgalvot, ka, ja kaut kādā neticamā veidā U.Krastiņš ar šodienas zināšanām par Latvijas valsts vēsturi būtu nokļuvis atpakaļ padomju laikos un tieši savā tiesneša amatā, viņš būtu rīkojies tieši tāpat? Es tam neticu. Un ja šim apgalvojumam ir vērā ņemami pretargumenti, tie būtu jāceļ galdā.

Mēs visi maināmies. Tas ir ne tikai normāli. Tas ir dabiski. Pretējā gadījumā mēs nebūtu cilvēki. Arī es, pateicoties daudziem objektīviem un subjektīviem faktoriem, esmu kļuvis par nacionālkonservatīvi domājošu cilvēku, kas turklāt šobrīd galīgi nav nedz laikmetīgi, nedz populāri. Daudzi to pat dēvē par atpakaļrāpuli. Taču es esmu mainījies. Un mainījušies ir ļoti daudzi cilvēki, kuriem šobrīd pārmet viņu pagātni.

Tāpēc pārmetumi profesoram U.Krastiņam ir, mazākais, negodīgi. Vismaz kā tiesību zinātniekam, kam nav nekāda sakara ar viņa profesionālo darbību tiesā.

Turklāt tieši zinātnei profesors bija veltījis sava mūža otru pusi, un par to viņš bija pelnījis pienācīgu godināšanu. Vai vismaz cieņu.

Kas bija patiesais iemesls necienīgai rīcībai pret profesoru? Tas man nav zināms, un arī nevēlos to noskaidrot. Droši vien šis ekscess bija kaut kas no "džungļu likumu" klāsta.

Arī Džozefa Kiplinga "Džungļu grāmatā", iespējams, ir saskatāmas šādas tādas asociācijas. Kā zināms, deviņus vai desmit gadus pēc Maugļa adopcijas viņa ienaidnieks tīģeris Širhans ar dažu jauno vilku palīdzību, kurus viņš ir pierunājis viņu atbalstīt, plānoja gāzt Akelu, lai viņš vairs nespētu aizstāvēt Maugli. Kā zināms, vilku, kurš kļūst pārāk vecs, lai medītu, viņa bars tad tradicionāli vai nu izdzen, vai arī nogalina. Taču Akela nebūt nebija novecojis. Tomēr jaunie vilki apzināti dzina viņam pakal jaunu, veselu briedi, zinot, ka viņš nespēs to noķert. Kad padome sapulcējas, lai gāztu Akelu, Mauglis aizstāvēja viņu ar degošu zaru un aizdzina Širhanu un viņa sabiedrotos. Pēc Širhana aiziešanas atlikušie vilki lūdza Akelu palikt, taču viņš atteicās būt bara vadonis un nolēma medīt viens.

Esmu pārliecināts, ka arī šajā gadījumā dažāda izmēra "papīra tīģeri" aizies, bet profesors U.Krastiņš vēl turpinās medīt... un kopā ar savu cienījamo kolēģi aizstāvēs viņu veidoto, kopto, loloto simbolisko cilvēkbērnu Maugli – Latvijas krimināltiesību doktrīnu, sargājot to no mūsu tiesībām un mentalitātei svešiem jauninājumiem un teorijām-viendienītēm.

Viņa "Mana mūža līkloči atmiņu pieskārienos" šādu pārliecību vieš. Jo viņš bija un ir palicis Cilvēks, latvietis, zinātnieks.

Egons Rusanovs

Zvērinātu advokātu biroja Rusanovs&Partneri zvērināts advokāts

Mans tēvs Jānis un mamma Emma ap 1932.gadu

IEVADS

Pateicībā mātei Emmai un tēvam Jānim Krastiņiem sava mūža gājuma izklāstā esmu centies uzrakstīt visu, ko par viņiem atceros un zinu, neko neizpušķojot un arī ne par kaut ko nosodot. Dzīve ir tāda, kāda tā ir, katrs cilvēks to nodzīvo savā laikā un bieži vien – ne paša izvēlētos apstākļos. Varu droši apgalvot, ka manu vecāku dzīves mērķis ir bijis izaudzināt un izskolot mani un manu brāli Edmundu-Modri. Tō viņi godam ir veikuši. Mani vecāki ir pelnījuši, lai viņi ilgāk paliktu ļaužu atmiņā.

Šis stāsts nav tikai par mūsu ģimeni. Tas savijas kopā ar vesela gadsimta vētraiņiem notikumiem Latvijā. Katra cilvēka dzīve ir tautas vēstures daļiņa, lai kāda ir viņa pārliecība, dzīves uztvere un nodzīvotā dzīve.

Doma par atmiņu pierakstu man radās, pārsniedzot septiņdesmit gadu vecuma robežu, tāpēc paša agrāk piedzīvotais dažviet piemirsies vai saglabājies atmiņā citādāk. Iespējams, ka kļūdos dažu pieminēto cilvēku uzvārdos, laikā vai kādā vietas nosaukumā, bet paši notikumi reāli ir bijuši. Negrastos noliegt, ka manas atmiņas par bijušajiem notikumiem un situācijām nav pavisam brīvas no subjektīvas ietekmes.

Dienasgrāmatu vai kādas citas piezīmes par savu dzīves gājumu nekad neesmu ne rakstījis, ne arī kaut ko secīgi un paliekoši atzīmējis. Daudz kas no pagājušā laika dokumentiem gājis bojā kara laikā, tāpēc oficiālajos arhīvos arī ne viss ir atrodams. Šis pieraksts balstīts uz manām atmiņām un uz dažādā laikā un vecumā manis noklausīto no vecāku un citu radnieku stāstījuma, un tas tad arī lielā mērā nosaka manu atmiņu pieraksta nosaukuma izvēli.

Mans atmiņu izklāsts nav mana mūža notikumu un piedzīvojumu nepārtraukta plūduma atspoguļojums – esmu centies caur atmiņu prizmu pieskarties vien svarīgākajiem sava mūža, man tuvāku un tālāku radnieku, draugu un paziņu dzīves notikumiem un pārdzīvojumiem.

IEVADS

Vecāka gada gājuma radu vai citu cilvēku, kuriem pajautāt par senajiem notikumiem, tikpat kā vairs nav. Uzsākot šo atmiņu pierakstu, no vecākajiem ļaudīm dzīvas bija tikai divas manas māsīcas no mammas Emmas puses, jau tobrīd ievērojamā vecumā: Skaidrīte Greiziņa, dzimusi Ausekle, kura nu jau pārsniegusi dzīves 100 gadu robežu, un Zenta Frišmane, dzimusi Kaminska, kura mira 2011.gada 25.septembrī Austrālijā. Paldies viņām par tiem atmiņu brīžiem, ko viņas man dāvājušas!

No jaunākas paaudzes radiem, kuri man daudz palīdzējuši atmiņu precizēšanā un pierakstīšanā, noteikti jāpiemin Ansis Kaminskis, Anita Ķuze un Aina Kandava. Liels paldies arī viņiem par sarunās ar mani veltīto laiku un pacietību!